

УДК 373.5.016:94:061.1ЄС

Гринь Олена

ORCID 0000-0001-8307-8070

Researcher ID 0033501

Кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри історії України, археології та краєзнавства,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
(Чернігів, Україна) E-mail: olenagreen5@ukr.net

НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ ЄС У СТАРШІЙ ШКОЛІ

Мета дослідження – проаналізувати особливості навчання історії Європейського Союзу у старшій школі.

Методологія дослідження ґрунтувалася на основі діяльнісного, компетентісного та особистісно орієнтованого підходів до навчання історії. Використано загальнонаукові методи аналізу та синтезу, узагальнення та порівняння для комплексного дослідження нормативно-правових документів і науково-педагогічної літератури; для вивчення окремих прикладів освітніх ініціатив, які є ефективними при навчанні історії ЄС, залучено метод кейс-стаді.

Наукова новизна. Проблема навчання історії Європейського Союзу у старшій школі дістала поглибленого вивчення. Уперше узагальнено особисті практики навчання історії ЄС у 10-11 класах на уроках, а також у позаурочній та позашкільній діяльності (з досвіду роботи в Чернігівському обласному науковому ліцеї та співпраці з ОКПНЗ «Чернігівська МАН учнівської молоді»). Схарактеризовано дослідницькі та інтерактивні методи навчання, які є ефективними при навчанні історії Європейського Союзу та європейського вибору України.

Висновки. У процесі дослідження обґрунтовано, що навчання історії ЄС у старшій школі може відбуватися як в межах освітніх компонентів «Всесвітня історія» та «Історія України», так і під час позаурочної та позашкільної діяльності. З огляду на актуальність євроінтеграційної проблематики та психолого-вікові особливості здобувачів освіти старшої школи доцільно використовувати інтерактивні, дослідницькі, особистісно орієнтовані методи навчання та методичні прийоми, спрямовані на розвиток творчого і критичного мислення. Такий підхід сприятиме формуванню загальних та предметних компетентностей. Подальші перспективи дослідження пов'язані з розробкою даної проблематики в межах інтегрованого курсу.

Ключові слова: історія ЄС, методика навчання історії, навчання історії у старшій школі, дослідницька діяльність, інтерактивні методи.

Постановка проблеми. Євроінтеграційний вектор є пріоритетом української зовнішньої політики, а членство в ЄС – стратегічною метою, що зафіксовано на законодавчому рівні змінами до Конституції України 2019 р. [9]. Надання Україні 23 червня 2022 р. статусу держави-кандидата на вступ до Європейського Союзу та початок переговорів 25 червня 2024 р. актуалізують завдання обізнаності українського суспільства щодо ЄС в цілому, етапів взаємин з Україною та результатів імплементації Угоди про асоціацію. Значні можливості щодо інформування молоді та виховання поваги до європейських цінностей має освіта загалом та історична освіта зокрема.

Українське законодавство в галузі освіти відображає євроінтеграційний вектор розвитку держави. Так, в Законі України «Про освіту» 2017 р. зазначено, що «метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, ... підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору» [11]. Для досягнення цієї мети здобувачі освіти повинні знати, що являє собою ЄС, розуміти значення та наслідки європейського вибору.

Згідно з «Концептуальними засадами реформування історичної освіти в системі загальної середньої освіти», які були затверджені наказом Міністерства освіти і науки України №1072 від 30 липня 2024 р., одним із пріоритетних завдань історичної освіти є «представлення основних періодів історії України як суголосних із відповідними періодами європейської історії» [6]. Документ передбачає розробку інтегрованого курсу історії, в якому історія України вивчатиметься в контексті подій світової, насамперед європейської історії. При цьому пропонується концентричний підхід до навчання історії, яким, за твердженням авторів документу, послуговуватися в більшості країн ЄС [6]. Відповідно, історія вивчатиметься у форматі трьох концентрів: 5-6, 7-9 та 10-12 класи. У старших класах зміст, вже опрацьований в попередні роки, має подаватися «в проблемному викладі» [6].

Заплановане реформування історичної освіти, підтримка європейською спільнотою нашої держави під час повномасштабного російського військового вторгнення, а також поглиблення євроінтеграційних процесів нині, коли Україна наближається до членства в Європейському Союзі, актуалізують необхідність вивчення досвіду викладання історії ЄС та українсько-європейських взаємин. Існує необхідність аналізу змістовної складової, а також форм, методів та методичних прийомів, які використовуються в процесі навчання історії ЄС. Перегляд та оновлення змісту освітніх компонентів та методики сприятимуть підвищенню якості навчання цієї соціально важливої теми, а відтак і популяризації європейських цінностей в середовищі української молоді.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика історичної освіти, її змісту, методики та шляхів трансформації постійно перебуває в полі зору науковців та широкої громадськості. У працях К. Баханова, В. Власова, Н. Гупана, Т. Ладиченко, П. Мороза, О. Пометун, Г. Фреймана та інших дослідників проаналізовано дидактичні принципи навчання історії, приділено увагу розвитку критичного мислення, дослідницьким методам навчання історії, зокрема методу проєктів, інтеграції історичних дисциплін [7; 8]. Досвід історичної освіти в країнах-членах ЄС на прикладі Німеччини розглянула І. Селищева, змісту та трансформаціям шкільної освіти в ЄС присвячено дослідження О. Локшиної. У 2020 р. побачив світ навчальний посібник авторського колективу (І. Боровець, В. Дубінський, С. Копилов, І. Паур), присвячений навчанню історії в зарубіжній школі. Л. Рябовол проаналізувала європейські стандарти навчання суспільствознавчих дисциплін. Стан та вектори удосконалення історії Європейського Союзу в шкільних програмах схарактеризували М. Кеда та Л. Павленко [5].

Останнім часом побачили світ методичні розробки навчальних занять, присвячених історії та сьогоденню ЄС. Так, в межах імплементації проєкту «Вивчення Європи: Освітній вимір» (програма Erasmus+, напрям Жан Моне) (Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, керівник – доцентка, очільниця Центру Європейських студій НУЧК імені Т.Г. Шевченка М. Кеда) було розроблено навчально-методичні матеріали для закладів загальної середньої та професійно-технічної (професійної) освіти [3]. Це комплекс уроків з історії України, всесвітньої історії, громадянської освіти та години спілкування для 10-11 класів, розроблений науковцями та педагогами-практиками, який містить конспекти, презентації та тестові завдання до кожної теми.

Втім, проблема особливостей навчання історії Європейського Союзу у старшій школі досі не була об'єктом спеціального комплексного вивчення і, з огляду на її актуальність, потребує поглибленого всебічного дослідження.

Мета дослідження – проаналізувати особливості навчання історії Європейського Союзу у старшій школі.

Методологія дослідження ґрунтувалася на основі діяльнісного, компетентісного та особистісно орієнтованого підходів до навчання історії. Використано загальнонаукові методи аналізу та синтезу, узагальнення та порівняння для комплексного аналізу нормативно-правових документів і науково-педагогічної літератури; для вивчення окремих прикладів освітніх ініціатив, які є ефективними при навчанні історії ЄС, залучено метод кейс-стаді.

Наукова новизна. Проблема навчання історії Європейського Союзу у старшій школі дістала поглибленого вивчення. Уперше узагальнено особисті практики навчання історії ЄС у 10-11 класах на уроках, а також у позаурочній та позашкільній діяльності (з досвіду роботи в Чернігівському обласному науковому ліцеї та співпраці з ОКПНЗ «Чернігівська МАН учнівської молоді»). Схарактеризовано дослідницькі та інтерактивні методи навчання, які є ефективними при навчанні історії Європейського Союзу та європейського вибору України.

Виклад основного матеріалу. Навчання історії Європейського Союзу від його заснування до сьогодення передбачено в навчальній програмі з предмету «Всесвітня історія» (11 клас), про особливості взаємин ЄС з Україною – з «Історії України» (11 клас) [4].

В освітньому компоненті «Історія України» (11 клас) можна виокремити наступні теми, пов'язані з євроінтеграційними процесами:

– розділ 5 «Розвиток України як незалежної держави» містить тему «Зовнішня політика України в роки незалежності», яка охоплює питання «Багатовекторність зовнішньої політики України та її наслідки. Вступ України до Ради Європи. Проголошення Україною курсу на євроатлантичну інтеграцію»;

– розділ 6 «Європейський вибір України. Російсько-українська війна» включає питання «Геополітичний вибір України: утвердження євроінтеграційного курсу. Зрив угоди про асоціацію України та Європейським Союзом (ЄС). Євромайдан. Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Надання українцям права на безвізовий режим в'їзду в країни ЄС. Міжнародна підтримка України в умовах війни. Утворення міжнародної коаліції держав на підтримку незалежності і обороноздатності України. Надання Україні статусу кандидата в члени ЄС. Гуманітарна підтримка біженців в країнах ЄС».

Серед орієнтовних тем для практичних занять з історії України в програмі запропоновано «Інтеграція України в європейський та світовий економічний простір: виклики і відповіді» (розділ 5) та «Stand with Ukraine. Міжнародна підтримка України у боротьбі проти агресії Росії» (розділ 6).

Крім тем, безпосередньо пов'язаних з взаєминами України та ЄС, ціла низка питань, які розглядаються у 10-11 класах, тією чи іншою мірою кореспондується з європейським контекстом української історії. Серед них – «Розстріляне відродження (Червоний ренесанс)», «Діяльність української політичної еміграції», «Внесок української діаспори у відновлення державної незалежності України».

Освітній компонент «Всесвітня історія» (11 клас) містить такі теми, присвячені ЄС:

– розділ 2 «Держави Північної Америки та Західної Європи: формування постіндустріального суспільства» включає тему «Від Європейського економічного співтовариства (СЕС) до Європейського союзу (ЄС)», в результаті вивчення якої здобувачі освіти мають знати дати укладення Римських угод та Маастрихтського договору, розуміти поняття «брекзит» та значення утворення Європейського Союзу; вміти використовувати карту як джерело інформації про процеси економічної інтеграції Західної Європи; визначати причини та ознаки кризових явищ в ЄС і вміти розробити стратегію їх подолання; визначати роль США та ЄС в сучасних міжнародних відносинах. Крім того, розділ 2 передбачає формування вміння висловлювати обгрунтовані судження про політичних діячів, які відіграли помітну роль в історії європейських країн та власне ЄС: Ангели Меркель, Конрада Аденауера, Маргарет Тетчер, Франсуа Міттерана, Шарля де Голля;

– розділ 3 «Держави Центрально-Східної Європи: трансформаційні процеси» включає розгляд історії країн Центрально-Східної Європи у першій чверті ХХІ ст. (в тому числі перебіг євроінтеграційних процесів), їхньої ролі у сучасних міжнародних відносинах;

– розділ 6 «Повсякденне життя і культура» передбачає формування вміння визначити і пояснити різницю в умовах розвитку культури на теренах ЄС та в інших регіонах світу.

Старша школа, яка на сьогодні охоплює 10-11 класи (відповідно до Закону України «Про освіту» 2017 р. це профільна середня школа, яка включає 10-12 класи і буде запроваджена з 2027 р.), є завершальним етапом отримання повної загальної середньої освіти. Саме на цьому етапі завершується формування навчальних компетентностей, важливих для подальшої успішної самореалізації особистості. Довільна мотивація здобувачів освіти до навчальної діяльності, як правило, підвищується, в них розвинене абстрактне мислення, вони здатні ставити та розв'язувати дослідницькі задачі. Ці психологічно-вікові особливості доцільно враховувати при плануванні форм та методів навчання історії загалом та історії ЄС зокрема.

У старшій школі ефективними формами є індивідуальна та групова робота, із використанням інтерактивних та дослідницьких методів та методичних прийомів. Інтерактивне навчання відбувається за умови активної взаємодії всіх учасників навчального процесу. На думку О. Пометун, воно базується на суб'єкт-суб'єктних стосунках педагога й учня, багатосторонній комунікації, конструюванні знань здобувачем освіти та його постійній активності, використанні самооцінки та зворотнього зв'язку [8, 7]. Дослідницьке навчання – це діяльність учнів, спрямована на розв'язання творчої, дослідницької задачі із невідомим задалегідь рішенням [1, 7]. Особистісно орієнтоване навчання з використанням проблемно-пошукових та творчих технологій є запорукою формування свідомого громадянина України, який не тільки орієнтується в основних етапах становлення ЄС, але й поділяє європейські цінності.

В Рекомендаціях Комітету Міністрів Ради Європи «Про викладання історії в ХХІ столітті в Європі», які було ухвалено у 2001 р., зокрема зазначено, що одним із завдань навчання історії є «дати можливість розвивати в учнях інтелектуальні аналітичні здібності та інтерпретувати інформацію критично й відповідально через діалог, пошук історичних фактів та завдяки відкритому обговоренню, побудованому на різнобічних поглядах, зокрема, на суперечливій й гострій проблемі» [12]. Реалізація цього завдання потребує залучення дослідницьких методів навчання та технологій розвитку критичного мислення.

Серед інтерактивних методів та методичних прийомів, які передбачають використання дослідницької технології навчання і можуть бути використані при вивченні історії ЄС, можна виділити наступні:

1. Мозковий штурм. Він є ефективним як при очному, так і при дистанційному навчанні. Здобувачі освіти можуть озвучувати ідеї вголос, або фіксувати на папері/цифрових ресурсах. Всі думки фіксуються і обговорюються. Це допомагає активізувати знання, розвивати навички критичного та креативного мислення. На обговорення бажано виносити «проблемні» питання, наприклад: «Запропонуйте шляхи розв'язання міграційної проблеми в ЄС», «Визначте наслідки брекзиту для ЄС та Британії».

2. Робота в малих групах передбачає спільне обговорення окремих проблем, таких як розширення ЄС, євроскептицизм, брекзит. Цей метод сприяє розвитку навичок співпраці, ведення дискусії, самостійності здобувачів освіти.

3. Дебати (а також дискусія, форум, круглий стіл та ін.) на тему європейської інтеграції, розширення ЄС, політичних та економічних викликів. Здобувачі освіти можуть представляти країни-члени ЄС або різні політичні сили.

4. Метод проєктів. Здобувачі освіти індивідуально чи у групах розробляють проєкти, присвячені конкретним аспектам історії ЄС (наприклад, запровадження єдиної валюти, розширення ЄС, вплив ЄС на регіональну політику, культурна політика ЄС тощо). Це сприяє розвитку дослідницьких навичок, вмінь публічного виступу і дозволяє більш глибоко зануритися певні теми.

5. Рольова гра (симуляція). Учні виступають у ролі політичних лідерів ЄС і представляють їх позицію під час важливих подій (укладання Маастрихтського договору, переговори про вступ нових членів, симуляція засідання Європарламенту, комісії, політичні дебати тощо). Це допомагає зрозуміти процес ухвалення рішень і вплив різних чинників на політику ЄС.

6. Аналіз джерел (офіційних документів, текстів виступів лідерів ЄС, статей в засобах масової інформації) допомагає розвивати навички аналізу та критичного оцінювання.

7. Перегляд навчальних відео та документальних фільмів про історію ЄС з подальшими обговоренням чи виконанням завдань допомагає краще засвоїти матеріал через візуальні засоби та аудіоінформацію.

8. Створення власного відео (наприклад, для соцмереж), фотоколажу тощо. Наприклад, завдання скласти фотоколаж при виконанні практичної роботи «Stand with Ukraine. Міжнародна підтримка України у боротьбі проти агресії Росії» (рис. 1).

Рис. 1. Фотоколаж «Stand with Ukraine»
(створено здобувачем освіти 11 класу Чернігівського обласного наукового ліцею; 2022 р.; «Історія України»)

9. Вікторини, в тому числі інтерактивні вікторини із використанням цифрових інструментів Kahoot [3], Quizizz та інших.

10. Квести та вебквести. Принагідно слід зазначити, що на платформі «Всеосвіта» представлені цікаві інструменти для створення вебквестів, а також їх колекція, в тому числі з історії ЄС.

11. Віртуальні екскурсії, розробляти які може як учитель, так і здобувачі освіти.

12. Написання есе, листа, публікації в засобах масової інформації тощо.

13. Створення ментальних карт («мап думок»), які вчать структурувати інформацію, виділяти головне (рис. 2).

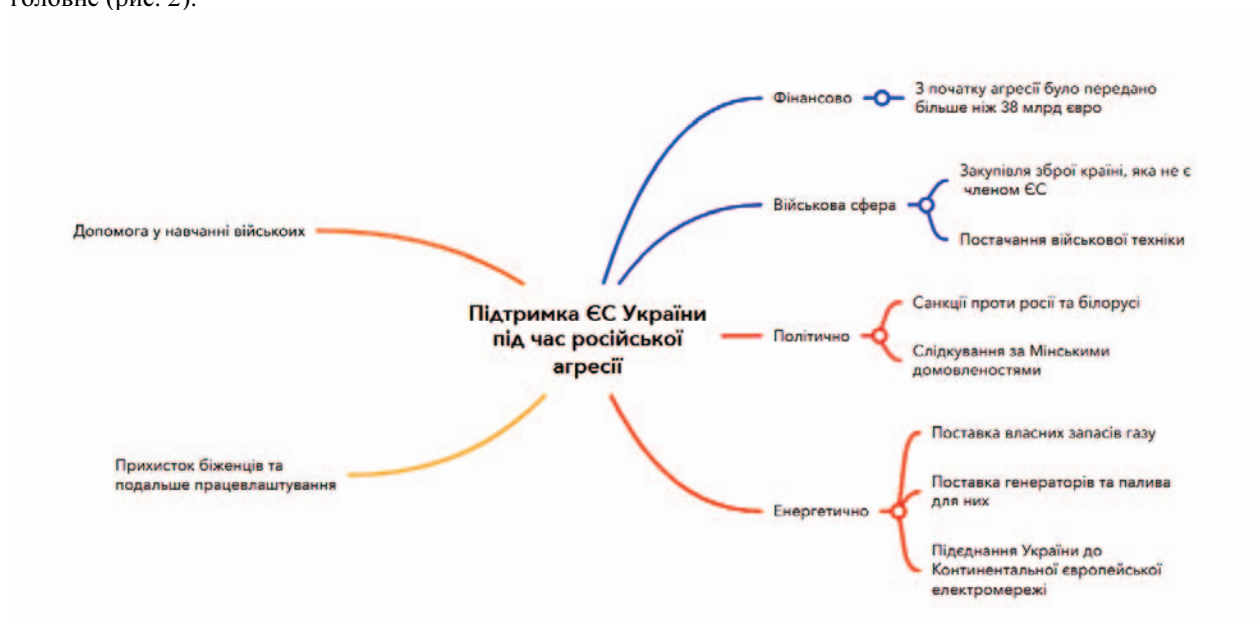

Рис. 2. «Мапа думок» (створена здобувачем освіти 11 класу Чернігівського обласного наукового ліцею; 2023 р.; «Історія України»)

14. Залучення методів та прийомів з розвитку критичного мислення: «барометр», «прес», робота з «хмаринкою слів», складання сенкану, «дошка запитань» та інших.

Важливим є використання онлайн-платформ: сайту Європейського Союзу, онлайн-архіву, інтерактивних карт для демонстрації змін кордонів ЄС, міграційних потоків тощо, які дають можливість краще візуалізувати історичні події та процеси.

Студіювання здобувачами освіти окремих аспектів історичного розвитку ЄС, його структур, системи цінностей, вимог для вступу тощо доцільно організовувати не тільки на уроці, але й в позаурочній та позашкільній діяльності.

З-поміж позаурочних форм дослідження учнівством минулого та сьогодення ЄС, а також фіксації та аналізу проявів європейськості в Україні ефективними є літні школи, формат яких дозволяє поєднати оздоровлення та відпочинок з пізнавальними активностями. Відповідно до листа МОН від 30.07.2013 р. «Про організацію роботи літніх шкіл для обдарованих дітей» метою літньої школи є залучення обдарованої учнівської молоді до пошукових, дослідницьких і експериментальних робіт у різних галузях науки, техніки й виробництва, поглибленого вивчення профільних дисциплін та задоволення потреб у професійному самовизначенні» [10]. Це інтелектуальне та соціокультурне середовище дозволяє реалізувати цілу низку соціально-педагогічних функцій, серед яких освітня, розвивальна, виховна, креативна, компенсаційна, рекреаційна, профорієнтаційна, інтеграційна, соціалізація та самореалізація [10].

Прикладом успішної реалізації профільної літньої школи євроінтеграційної тематики є «Україна європейська: план дій для молоді», яка була організована Чернігівським обласним науковим ліцеєм влітку 2024 р. для здобувачів освіти 10 класу філологічного профілю. Школа мала такі завдання:

- актуалізація та поглиблення знань про країни Європейського Союзу, основні етапи євроінтеграції, цінності ЄС та європейський вибір України;

- розвиток хронологічної, просторової, інформаційної, мовленнєвої, логічної компетентностей, вміння аналізувати, синтезувати та узагальнювати інформацію, визначати причини, сутність, наслідки та значення євроінтеграції та європейського вибору України, висловлювати та обґрунтовувати власну думку, зокрема, щодо євроінтеграційних процесів, розвиток творчої активності здобувачів освіти;

- виховання поваги до європейських цінностей та до європейського вибору України; формування усвідомлення причетності до важливих подій в житті України та Європи; розширення світогляду через освітню подорож;

- оптимізація психоемоційного стану, посилення стресостійкості в умовах безпечного простору.

Під час подорожі до Закарпаття, яке упродовж століть плідно взаємодіє із сусідніми Польщею, Румунією, Словаччиною та Угорщиною, учні вивчали прояви європейськості в архітектурі, мистецтві, побуті, традиціях та звичаях, світогляді тощо. При цьому здобувачі освіти продовжували наповнювати створений ними просвітницький тіток канал «EU&UA: Україна – європейська країна». В межах літньої школи були організовані наступні активності: фоточелендж «Закарпаття – перлина європейської України», інформаційні хвилини «ЄС: історія та сьогодення. Європейський вибір України» та «Пріоритети ЄС: можливості для України», вікторина на онлайн платформі Kahoot «Що ти знаєш про ЄС?» та філологічний квіз, створення хмаринки слів «Європейський вибір України», тренінг «Цінності інклюзії та різноманіття: досвід ЄС і Україна», інтерактивне заняття «Здоров'я – пріоритет ЄС», воркшоп «Європейські впливи в пам'ятках української культури», практикум «ЄС: можливості для української молоді» (онлайн зустріч з випускниками ліцею, які мають досвід участі в молодіжних програмах ЄС), хакатон «Україна європейська: план дій для молоді», під час якого здобувачі освіти у форматі «летючих плакатів» опрацьовували власне бачення по трьох напрямках: «ЄС: можливості», «ЄС: виклики», «ЄС: план дій». Важливою складовою літньої школи стали екскурсії «Мукачево – перлина європейської України», «Чинадівський замок/замок Сент-Міклош як зразок середньовічної європейської архітектури», «Львів – європейська столиця України». Організація пізнання шляхом дослідницької, пошукової, творчої діяльності в поєднанні з гейміфікацією та активним відпочинком дозволила реалізувати поставлені завдання.

До позашкільної діяльності належать Євроклуби – неформальні об'єднання молоді, спрямовані на поширення європейських цінностей. Євроклубівці знайомляться із історією та особливостями функціонування ЄС, контактують із європейськими молодіжними організаціями, реалізують просвітницькі проекти [2].

Дослідницька діяльність з історії ЄС можлива у межах гурткової роботи та написання дослідницького проекту в Малій Академії наук України. Значні можливості з дослідження історії та культури Європейського Союзу спільно з однолітками з інших країн надає платформа eTwinning.

Висновки. У процесі дослідження обґрунтовано, що навчання історії ЄС у старшій школі може відбуватися як в межах освітніх компонентів «Весвітня історія» та «Історія України», так і під час позаурочної та позашкільної діяльності. З огляду на актуальність євроінтеграційної проблематики та психолого-вікові особливості здобувачів освіти старшої школи доцільно використовувати інтерактивні, дослідницькі, особистісно орієнтовані методи навчання та методичні прийоми, спрямовані на розвиток творчого і критичного мислення. Такий підхід сприятиме формуванню загальних та предметних компетентностей. Подальші перспективи дослідження пов'язані з розробкою даної проблематики в межах інтегрованого курсу.

References

1. Антонова О.Є. До історії становлення дослідницького навчання. *Дослідницький компонент у діяльності загальноосвітніх навчальних закладів та позашкільних закладів освіти: ретроспектива і перспектива: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Київ: Інститут обдарованої дитини, 2013. С. 6-13.
Antonova, O.E. (2013). Do istoriyi stanovlennya doslidnyts'koho navchannya. [To the history of the formation of research training]. *Doslidnyts'kyu komponent u diyal'nosti zahal'noosvitnikh navchal'nykh zakladiv ta pozashkil'nykh zakladiv osvity: retrospektyva i perspektyva: materialy Vseukrayins'koyi naukovopraktychnoyi konferentsiyi* – *The research component in the activities of general educational institutions and extracurricular educational institutions: retrospect and perspective: materials of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference*. Kyiv, Ukraine: Institute of the Gifted Child. 6-13. [in Ukrainian].
2. Євроклуби України. *EuroQuiz*. URL: <https://euroquiz.org.ua/euroclubs-ukraine#topic1> (дата звернення: 18.05.2024).
Yevrokluby Ukrayiny – Euroclubs of Ukraine. Retrieved from: <https://euroquiz.org.ua/euroclubs-ukraine#topic1> [in Ukrainian].
3. Європейський Союз: вчора, сьогодні, завтра. Чернігів, 2023. URL: <https://cutt.ly/Jenw6iBD> (дата звернення: 13.05.2024).
Yevropeys'kyu Soyuz: vchora, s'ohodni, zavtra. Navchal'no-metodychni materialy dlya zakladiv zahal'noyi seredn'oyi ta profesiyno-tekhnichnoyi (profesiynoyi) osvity. [The European Union: yesterday, today, tomorrow. Teaching and methodical materials for institutions of general secondary and vocational-technical (professional) education]. (2023). Yevropeys'kyu Soyuz: vchora, s'ohodni, zavtra – The European Union: yesterday, today, tomorrow. Chernihiv, Ukraine. Retrieved from: <https://cutt.ly/Jenw6iBD> [in Ukrainian].
4. Історія України. Всесвітня історія. 6 – 11 класи. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. Затверджено і надано гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України». Наказ МОН від 3 серпня 2022 р. № 698. URL: <https://cutt.ly/GeQ9qf83> (дата звернення: 15.05.2024).
Istoriya Ukrayiny. Vsesvitnya istoriya. 6–11 klasy. Navchal'na prohrama dlya zakladiv zahal'noyi seredn'oyi osvity. Zatverdzheno i nadano hryf «Rekomendovano Ministerstvom osvity i nauky Ukrayiny». Nakaz MON vid 3 serpnya 2022 № 698. [History of Ukraine. World history. 6th – 11th grades. Curriculum for institutions of general secondary education. Approved and given the seal «Recommended by the Ministry of Education and Science of Ukraine». Order of the Ministry of Education and Culture of August 3, 2022 No. 698]. Retrieved from: <https://cutt.ly/GeQ9qf83> [in Ukrainian].
5. Кєда М., Павленко Л. Історія Європейського Союзу в шкільних програмах: стан та вектори удосконалення. *Матеріали науково-практичної конференції «Восьми Фльорівські читання»*. Чернігів: НУЧК імені Т.Г. Шевченка, 2023. С. 93–97.
Keda, M., Pavlenko, L. (2023). Istoriya Yevropeys'koho Soyuzu v shkil'nykh prohramakh: stan ta vektory udoskonalennya. [History of the European Union in school programs: state and vectors of improvement]. *Materialy naukovopraktychnoyi konferentsiyi «Vos'mi Fl'orivs'ki chytannya»* – *Materials of the scientific and practical conference «Eight Fleursky Readings»*. Chernihiv, Ukraine: NUCHK. [in Ukrainian].
6. Концептуальні засади реформування історичної освіти в системі загальної середньої освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України від 30 липня 2024 № 1072. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1072729-24#Text> (дата звернення: 04.05.2024).
Kontseptual'ni zasady reformuvannya istorychnoyi osvity v systemi zahal'noyi seredn'oyi osvity. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrayiny vid 30 lypnya 2024 № 1072. [Conceptual principles of reforming historical education in the general secondary education system. Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated July 30, 2024 No. 1072]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1072729-24#Text> [in Ukrainian].
7. Мороз П.В., Мороз І.В. Дослідницька діяльність учнів у процесі навчання всесвітньої історії в основній школі: методичний посібник. Київ: ТОВ «КОНВІ ПРИНТ», 2018. 96 с.
Moroz, P.V., Moroz, I.V. (2018). Doslidnyts'ka diyal'nist' uchniv u protsesi navchannya vsesvitn'oyi istoriyi v osnovniy shkoli: metodychnyy posibnyk. [Research activity of students in the process of learning world history in primary school: methodical guide]. Kyiv, Ukraine: TOV «KONVI PRINT». 96. [in Ukrainian].
8. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ: [Б. в.], 2007. 142 с.
Pometun, O. (2007). Entsyklopediya interaktyvnoho navchannya. [Encyclopedia of interactive learning]. Kyiv. 142. [in Ukrainian].
9. Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору). Закон України від 7 лютого 2019 № 2680-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/2680-19#Text> (дата звернення: 27.04.2024).
Pro vnesennya zmin do Konstytutsiyi Ukrayiny (shchodo stratehichnoho kursu derzhavy na nabuttya povnopravnogo chlenstva Ukrayiny v Yevropeys'komu Soyuzi ta v Orhanizatsiyi Pivnichnoatlantychnoho dohovoru). Zakon Ukrayiny vid 7 lyutoho 2019 № 2680-VIII. [On making changes to the Constitution of

- Ukraine (regarding the strategic course of the state to acquire full membership of Ukraine in the European Union and the North Atlantic Treaty Organization). Law of Ukraine dated February 7, 2019 No. 2680-VIII]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/2680-19#Text> [in Ukrainian].
10. Про організацію роботи літніх шкіл для обдарованих дітей. Лист МОН від 30.07.2013 № 1/9-518. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-518729-13#Text> (дата звернення: 04.05.2024).
Pro orhanizatsiyu roboty litnikh shkil dlya obdarovanykh ditey. Lyst MON vid 30.07.2013 № 1/9-518. [About the organization of summer schools for gifted children. Letter of the Ministry of Education, Culture, Sports and Science dated 30.07.2013 No. 1/9-518]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-518729-13#Text> [in Ukrainian].
11. Про освіту. Закон України від 05.09.2017 №2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 06.05.2024).
Pro osvitu. Zakon Ukrayiny vid 05.09.2017 №2145-VIII [About education. Law of Ukraine dated September 5, 2017 No. 2145-VIII]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].
12. Рекомендація Rec (2001) 15 Комітету міністрів Ради Європи «Про викладання історії у XXI столітті в Європі». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_729#Text (дата звернення: 04.05.2024).
Rekomendatsiya Rec (2001) 15 Komitetu ministriv Rady Yevropy «Pro vykladannya istoriyi u XXI stolitti v Yevropi» [Recommendation Rec (2001) 15 of the Committee of Ministers of the Council of Europe «On teaching history in the 21st century in Europe»]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_729#Text [in Ukrainian].

Hryn Olena

ORCID 0000-0001-8307-8070
Researcher ID 0033501

PhD in History (Candidate of Historical Sciences),
Associate Professor, Associate Professor of the Department
of Ukrainian History, Archeology and Local History
T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: olenagreen5@ukr.net

TEACHING EU HISTORY IN HIGH SCHOOL

The goal is to analyze the peculiarities of teaching the history of the European Union in high school.

The research **methodology** was based on activity-based, competence-based, and person-oriented approaches to learning history. General scientific methods of analysis and synthesis, generalization and comparison are used for a comprehensive study of regulatory and legal documents and scientific and pedagogical literature; to study individual examples of educational initiatives that are effective in teaching the history of the EU, the case study method is used.

Scientific novelty. The problem of teaching the history of the European Union in high school has received an in-depth study. For the first time, personal practices of teaching the history of the EU in 10-11 grades in lessons, as well as in extracurricular activities (from the experience of working in the Chernihiv Regional Scientific Lyceum and cooperation with the Small Academy of Sciences) have been summarized for the first time.

Conclusions. In the process of research, it is substantiated that learning the history of the EU in high school can take place both within the educational components «World History» and «History of Ukraine», and during extracurricular activities. Given the relevance of European integration issues and the psychological and age characteristics of high school students, it is advisable to use interactive, research, personally oriented teaching methods and methodological techniques aimed at the development of creative and critical thinking. This approach will contribute to the formation of general and subject competencies. Further research prospects are related to the development of this issue within the integrated course.

Key words: history of the EU, method of teaching history, teaching history in high school, research activity, interactive methods.

Стаття надійшла до редакції 3.09.2024

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Янченко Т. В.